
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לארכאולוגיה של א"י באלף השמיני-הרביעי לפנה"ס (א) -
43210

תאריך עדכון אחרון 02-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ארכאולוגיה והמזרח הקרוב הקדום

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2025

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' יוסף גרפינקל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: uri.davidovich@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:
פרופ יוסף גרפינקל

תאור כללי של הקורס:
נתמקד בארכיאולוגיה של ארץ-ישראל למן התקופה הנאוליתית ועד תקופת הברונזה הקדומה א'. יסקרו בפירוט האתרים הנושבים בתקופות הללו תוך התייחסות להתפתחות התרבות החמרית, לכרונולוגיה יחסית ואבסולוטית, להתפתחויות אזוריות ולקשרים בינלאומיים.

מטרות הקורס:
הכרת רצף התקופות בארכיאולוגיה של ארץ ישראל בשלבים הפרוטו-היסטוריים: התקופות הניאוליתית, הכלקוליתית, והברונזה הקדומה א'.

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
להגדיר את המאפיינים הבולטים של כל תקופה ותת-תקופה בפרק הזמן הנידון.
לקרוא ולנתח מאמרים מקצועיים בארכיאולוגיה.
להכיר את האתרים החשובים של כל תקופה.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה עם מצגת. בנוסף מתקיים תירגול בו יידונו היבטים שונים לעומק, ויינתנו תרגילים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
מבוא כללי למזרח הקדום בהיבטים גיאוגרפיים והיסטוריים
הניאולית הקדם-קרמי א'
הניאולית הקדם קרמי ב'
הניאולית הקדם-קרמי ג'
הניאולית הקרמי
הכלקולית הקדום
הכלקולית התיכון
הכלקולית המאוחר
הברונזה הקדומה א'

חומר חובה לקריאה:
מבוא ספרי I.
ע. בר-יוסף וי. גרפינקל 2008. הפריהסטוריה של ארץ ישראל. ירושלים: אריאל.

א. פאוסט וח. כץ. מבוא לארכיאולוגיה של ארץ ישראל משלהי תקופת האבן ועד כיבושי אלכסנדר.
(כרך א). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

Ben-Tor A. 1992. *The Archaeology of Ancient Israel*. New Haven: Yale University Press.

Kenyon K.H. 1960.

Archaeology in the Holy Land. London: E. Benn.

Levy T.E. (ed.) 1995. *The Archaeology of Society in the Holy Land*. London: Leicester University Press.

Mazar A. 1990. *Archaeology of the Land of the Bible*. New York: Doubleday

א. בן-תור (עורך). 1992. מבוא לארכיאולוגיה של ארץ ישראל. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

י. אהרוני. 1979. ארכיאולוגיה של תקופת המקרא. ירושלים: שקמונה.

ע. בר-יוסף וי. גרפינקל 2008. הפריהסטוריה של ארץ ישראל. ירושלים: אריאל.

Ben-Tor A. 1992. *The Archaeology of Ancient Israel*. New Haven: Yale University Press.

Kenyon K.H. 1960. *Archaeology in the Holy Land*. London: E. Benn.

Levy T.E. (ed.) 1995. *The Archaeology of Society in the Holy Land*. London: Leicester University Press.

Mazar A. 1990. *Archaeology of the Land of the Bible*. New York: Doubleday.

II. אתרים סקירת

א. שטרן (עורך) 1992. האנציקלופדיה החדשה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ ישראל. ירושלים: החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה. (בשנת 2008 יצא כרך מילואים באנגלית)

III. פירסומים וסדרות עת כתבי

ארץ-ישראל

חדשות ארכיאולוגיות

ידיעות

מכמנים

מתקופת האבן

עתיקות

קדמוניות

קתדרה

ADAJ: *Annual of the Department of Antiquities of Jordan*

AASOR: *Annual of the American Schools of Oriental Research*

BASOR: *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*

ESI: *Excavations and Surveys in Israel*

IEJ: Israel Exploration Journal
Levant
Paléorient
PEQ: Palestine Exploration Quarterly
Qedem
RB: Revue Biblique
Tel-Aviv
ZDPW: Zeitschrift des Deutschen Palästina Vereins

IV. (!!!!) בעברית) תקופות פי על מוגדרת קריאה

ניאולית קדם קראמי א'

1. א. שטרן (עורך), 1992. האנציקלופדיה החדשה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ ישראל, ערכים: יריחו (תקופה ניאוליתית), נתב הגדוד, גלגל, נחל אורן, גשר

2. ע. בר-יוסף וי. גרפינקל, 2009. הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, עמ' 141-127.

ניאולית קדם קראמי ב' (+ג')

1. א. שטרן (עורך), 1992. האנציקלופדיה החדשה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ ישראל, ערכים: יפתחאל (תקופה ניאוליתית), מונחתה, עתלית ים.

2. ע. בר-יוסף וי. גרפינקל, 2009. הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, עמ' 161-142, 271-232.

3. י. גרפינקל, 2005. סצינות ריקוד בחברות הכפריות הקדומות. קדמוניות 38 (חוברת 130), עמ' 80-66.

4. י. גרפינקל, 1987. ייצור גיר שרוף ומורכבות חברתית בכפר הניאוליתי. ארכיאולוגיה 1, עמ' 39-33.

ניאולית קראמי

1. א. שטרן (עורך), 1992. האנציקלופדיה החדשה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ ישראל, ערכים: שער הגולן, תלוליות בטשי, ניצנים

2. ע. בר-יוסף וי. גרפינקל, 2009. הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, עמ' 170-161.

3. י. גרפינקל, 2003. ארכיטקטורה ותכנון היישוב בכפר הניאוליתי של שער הגולן. ארץ-ישראל 27, עמ' 82-73.

כלקולית קדום (ורדי רבה)

1. א. שטרן (עורך), 1992. האנציקלופדיה החדשה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ ישראל, ערכים: עין אל גרבה, ואדי רבה

2. ע. בר-יוסף וי. גרפינקל, 2009. הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, עמ' 176-171, 277-272.

כלקולית תיכון

-
1. ע. בר-יוסף וי. גרפינקל, 2009. הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, עמ' 176-188.
 2. י. גרפינקל, ד. בן-שלמה, מ. פרייקמן, וא. ורד, 2007. החפירות המחודשות בתל צף: אתר מן התקופה הכלקוליתית התיכונה בעמק הירדן. קדמוניות 39 (חוברת 132), עמ' 78-86.
 3. י. גרפינקל, 2010. חידושים באדריכלות בתי המגורים של התקופות הפרוטו-היסטוריות במזרח התיכון. קדמוניות 43 (חוברת 139), עמ' 12-20.
- כלקולית מאוחר
1. א. שטרן (עורך), 1992. האנציקלופדיה החדשה לחפירות ארכיאולוגיות בארץ ישראל, ערכים: תלוליות ע'סול, חדרה, באר-שבע (תקופה כלקוליתית), גילת, שיקמים, גר
 2. ע. בר-יוסף וי. גרפינקל, 2009. הפריהסטוריה של ארץ-ישראל, עמ' 188-220, 277-295.
 3. א. גורזלזני, 2007. בית קברות מן התקופה הכלקוליתית בפלמחים-צפון. קדמוניות 39 (חוברת 132), עמ' 87-94.
 4. פ. בר-אדון, 1971. מערת המטמון. הממצאים ממערות נחל משמר, עמ' 15-140.
 5. ק. אפשטיין, 1981. לדמותה של התרבות הכלקוליתית בגולן. ארץ-ישראל 15, עמ' 15-20.
 6. ת. לוי וד. אלון, 1992. קובץ חפצי שנהב משקמים. ארץ-ישראל 23, עמ' 65-71.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 80 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
20 %

מידע נוסף / הערות: